

Daniel T. Wilcox

prof., Wilcox Psychological Associates Ltd

Rosie Gray

dr, Wilcox Psychological Associates Ltd

Wykorzystanie badań poligraficznych wobec przestępców seksualnych w Wielkiej Brytanii*

Wstęp

Badania poligraficzne w Wielkiej Brytanii od ponad dziesięciu lat stanowią przedmiot zwiększonego zastosowania wobec przestępców z motywów seksualnych. W tym czasie pojawiły się także opinie krytyczne¹. Jeden z badaczy, Craig w 2011 roku opisał badanie poligraficzne, jako „naczelnego winowajcę sporu”², głównie z powodu toczącej się polemiki w zakresie ich dopuszczalności naukowej³, dokładności, prawidłowości⁴ oraz postawy etycznej⁵. Niemniej jednak, w dużej mierze dzięki powszechnej akceptacji urzędzenia, jakim

* *The Use of the Polygraph with Sex Offenders in the UK*, „European Polygraph” 2012, vol. 6, 1, przekład: Angelika Rzeźniczak, Łukasz Lep (doktoranci, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego).

¹ G. Ben-Shakhar, *The case against the use of polygraph examinations to monitor post-conviction sex offenders*, „Legal and Criminological Psychology” 2008, 13, s. 191–207; D.T. Lykken, *A tremor in the blood: Uses and abuses of the lie detector*, 2nd ed, NY: Plenum, New York 1998; E.H. Meijer, B. Verschuere, H.L.G.J. Merckelbach & G. Crombez, *Sex offender management using the polygraph: A critical review*, „International Journal of Law and Psychiatry” 2008, 31 (5), s. 423–429.

² L. Craig, *Book Review of „The Use of the Polygraph in Assessing, Treating and Supervising Sex Offenders: A Practitioner’s Guide*, [in:] ed. by D.T. Wilcox, *Forensic Update* 2011, 104, s. 59.

³ D. Grubin, *The case for polygraph testing of sex offenders*, „Legal and Criminological Psychology” 2008, 13, s. 177–189.

⁴ L. Madsen, *The Accuracy of Polygraph in the Treatment and Supervision of Sex Offenders*, [in:] D.T. Wilcox (ed.), *The Use of the Polygraph in Assessing, Treating and Supervising Sex Offenders: A Practitioner’s Guide*, UK: Wiley-Blackwell, Chichester 2009, s. 155–180.

⁵ J. Vess, *Ethical Practice in sex offender assessment: Consideration of actuarial and polygraph methods*, „Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment” 2010, Online Issue.

jest poligraf, procedura poddawania badaniom poligraficznym skazanych przestępców seksualnych [post-conviction sex offender polygraph testing – PCSOT] jest „obecnie coraz częściej postrzegana przez praktyków jako narzędzie o nieocenionej wprost wartości”⁶ w stosunku do skazanych przestępców z motywów seksualnych.

Pierwsze zastosowania badań poligraficznych wobec sprawców przestępstw na tle seksualnym w USA

Wilcox⁷ w swoich badaniach analizował kliniczne zastosowanie badań poligraficznych do oceny, nadzoru i monitorowania „w postępowaniu po wyroku skazującym” przestępców seksualnych. W Stanach Zjednoczonych badania poligraficzne stosowane były wobec przestępców seksualnych już na początku lat siedemdziesiątych, ale dopiero w 1980 roku naukowcy i praktycy, tacy jak Abrams⁸, zaczęli systematycznie badać potencjał badań poligraficznych wobec skazanych przestępców seksualnych. Kolejne badania⁹ wykazywały zwiększoną liczbę ujawnionych przestępstw na tle seksualnym przy stosowaniu badań poligraficznych (w porównaniu do innych technik wykrywania i ekspertyz).

Jednakże stosowanie badań poligraficznych w celach informacyjnych, do oceny ryzyka i zarządzania przestępcami z motywów seksualnych w Wielkiej Brytanii, jest wciąż stosunkowo nowe¹⁰. Z drugiej strony w USA badania poligraficzne są jednym z elementów programów leczenia dorosłych przestępców seksualnych, występują w prawie 80% wszystkich kuracji, a także

⁶ E.J. Holden, *Foreword*, [in:] D.T. Wilcox (ed.), *The Use of the Polygraph in Assessing, Treating and Supervising Sex Offenders: A Practitioner's Guide*, Chichester 2009, UK: Wiley-Blackwell, s. XXIV.

⁷ D.T. Wilcox, *Application of the clinical polygraph examination to the assessment, treatment and monitoring of sex offenders*, „Journal of Sexual Aggression” 2000, 5, s. 134–152.

⁸ S. Abrams, *The use of the polygraph with sex offenders*, „Annals of Sex Research” 1991, 4, s. 239–263.

⁹ S. Ahlmeyer, P. Heil, B. McKee, K. English, *The impact of polygraphy on admissions of victims and offences in adult sex offenders*. „Sexual Abuse, A Journal of Research and Treatment” 2000, 12, s. 123–138; K. English, L. Jones, D. Patrick, D. Pasini-Hill, S. Gonzales, *We need you to become experts in the post-conviction polygraph*, „Polygraph” 2000, 29, s. 44–62; M.A. O’Connell, *Polygraphy*, [in:] D.R. Laws, S.M. Hudson, T. Ward, (eds), *Remaking relapse prevention with sex offenders: A sourcebook*, Thousand Oaks, CA: Sage 2000.

¹⁰ T.A. Gannon, A.R. Beech, T. Ward, *Does the polygraph lead to better risk prediction for sexual offenders?*, „Aggression and Violent Behaviour” 2008, 13 (1), s. 29–44; T.A. Gannon, A.R. Beech, T. Ward, *Risk Assessment and the Polygraph*, [in:] D.T. Wilcox (ed.), *The Use of the Polygraph in Assessing, Treating and Supervising Sex Offenders: A Practitioner's Guide*, UK: Wiley-Blackwell, Chichester 2009, s. 129–154; D. Grubin, *The case for polygraph...*, *op. cit.*; D. Grubin, *A Trial of Voluntary Polygraph Testing in 10 English Probation Areas*. „Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment” 2010, 22 (3), s. 266–278; D.T. Wilcox, J. Buschman, *Case Studies in the Utility of the Polygraph*. „Sexual Offender Treatment” 2011, 6 (1), Online Issue.

w 50% programów obejmujących młodzież (młodocianych)¹¹. Holden¹² zauważył również, że badania z 2007 roku, przeprowadzone przez American Polygraph Association (APA) wykazały, że 46 z 50 amerykańskich stanów stosuje Post Conviction Sexual Offender Training (PCSOT; Sesje terapeutyczne oparte na badaniach poligraficznych dla skazanych przestępców seksualnych) do leczenia i nadzoru przestępców seksualnych, podczas gdy pozostałe cztery stany są obecnie w trakcie oceny przydatności ich zastosowania do potrzeb oraz okoliczności¹³.

Badania poligraficzne, ocena ryzyka i ochrona publiczna

Umieszczając badania poligraficzne w kontekście stosowanego prawa, autorzy zauważają, że w ostatnich latach brytyjskiego ustawodawstwa i polityki karnej położono duży nacisk na zarządzanie ryzykiem oraz ochronę ludności. Jednakże, o ile warunki wydawania wyroków skazujących za „poważne” przestępstwa wzrosły (np. trzeba pamiętać o „zapobiegawczych” wyrokach skazujących na podstawie ustawy Criminal Justice 1991 oraz wprowadzeniu nieokreślonych wyroków [Indeterminate Sentences] w obszarze ochrony publicznej, w ramach ustawy Criminal Justice 2003), w rzeczywistości istnieje tylko niewielka liczba skazanych przestępców, którzy nie zostaną w przyszłości zwolnieni warunkowo z zakładów karnych. W późniejszym czasie wielu skazanych przestępców zostanie przywróconych do społeczeństwa, zamiast odbywać karę pozbawienia wolności. Znaczna liczba skazanych przestępców w Wielkiej Brytanii otrzymuje wyroki ograniczenia aniżeli pozbawienia wolności. Dlatego bezpieczne zarządzanie oraz dokładne wyniki oceny ryzyka stwarzanego przez przestępców seksualnych w społeczeństwie ma pierwszorzędne znaczenie¹⁴, a jednocześnie być może zawyżane co pewien czas przez media, statystyki przestępstw popełnianych w warunkach recydywy wskazują na poważne problemy. W kompleksowej metaanalizie obejmującej istniejące

¹¹ R.J. McGrath, G.F. Cumming, B. Burchard, S. Zeoli, L. Ellerby, *Current Practices and Emerging Trends in Sexual Abuser Management: The Safer Society 2009 North American Survey*, Vermont: Safer Society Press, Brandon 2010.

¹² E.J. Holden, *op. cit.*

¹³ *Ibidem*, s. XXIV.

¹⁴ A.R. Beech, L.A. Craig, K.D. Browne, *Assessment and Treatment of Sex Offenders: A Handbook*, UK: Wiley-Blackwell, Chichester 2009; R.K. Hanson, K. Morton-Bourgon, *The accuracy of recidivism risk assessments for sexual offenders: A meta-analysis of 118 prediction studies*, „Psychological Assessment” 2009, 21, s. 1–21; R.K. Hanson, D. Thornton, *Improving risk assessments for sex offenders: A comparison of three actuarial scales*, „Law and Human Behavior” 2000, 24 (1), s. 119–136; D. Wilcox, A.R. Beech, H. Markall J., Blacker, *Actuarial risk assessment and recidivism in a sample of UK intellectually disabled sexual offenders*, „Journal of Sexual Aggression” 2009, 15, s. 97–106.

badania naukowe, Hanson i Morton-Bourgon¹⁵ zaobserwowali średni wzrost przestępstw na tle seksualnym popełnianych w warunkach recydywy o 13,7% i ogólny wzrost różnego rodzaju przestępstw popełnianych w warunkach recydywy przez tych przestępców seksualnych o 36,2%, przy przeciętnym okresie obserwacji, wynoszącym od pięciu do sześciu lat. Co więcej badania pokazują, że wskaźnik występowania przestępstw na tle seksualnym i przemocy znacznie przewyższa liczbę wydanych wyroków¹⁶. Z drugiej strony niektóre z nich sugerują, że w rzeczywistości skala zjawiska przestępstw popełnianych na tle seksualnym w warunkach recydywy, może być o 5,3 razy większa niż wynika to z oficjalnych statystyk dotyczących wyroków skazujących za przestępstwa popełnione na tym samym tle¹⁷.

Prezentowane dane stanowią wyzwanie stojące przed środowiskiem praktyków wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, których zadaniem jest dokonanie dokładnej oceny zagrożenia, efektywne i bezpieczne zarządzanie oraz leczenie osób o tego typu skłonnościach.

Z inicjatywy brytyjskiego wymiaru sprawiedliwości rozpoczęto wymianę informacji karnej poprzez ustalenia zawarte w Multi-Agency Public Protection Arrangements (MAPPA) (Criminal Justice i Trybunał Ustawy o Usługach, 2000) oraz rozwój programów leczenia przestępczości seksualnej¹⁸.

Przegląd wczesnych badań poligraficznych w Wielkiej Brytanii

Historycznie rzecz biorąc, rząd Wielkiej Brytanii wykorzystywał badania poligraficzne w celu poprawy lustracji sfery zatrudnienia i bezpieczeństwa. Było to w dużej mierze spowodowane odpowiedzią na szpiegostwo na wysokim poziomie krajowym, w okresie od słynnej sprawy Geoffrey'a Prime'a. W związku z tą sprawą Brytyjskie Towarzystwo Psychologiczne (British Psychological Society¹⁹) zobowiązane zostało do przygotowania formalnej oceny przydatności badań poligraficznych w stosunku do proponowanego zastosowania ich w celu ochrony poufnych informacji rządowych. Jednakże komitet

¹⁵ R.K. Hanson, K. Morton-Bourgon, *The Characteristics of Persistent Sexual Offenders: A Meta-Analysis of Recidivism Studies*, „Journal of Consulting and Clinical Psychology” 2005, 73 (6), s. 1154–1163.

¹⁶ Np.: D. Pilkington, D. Farmer, *A review of the epidemiological research on child sexual abuse. Community and college student samples*, „Child Abuse Review” 1995, 4, s. 302–315; R. Taylor, *Predicting Reconvictions for Sexual and Violent Offences using the Revised Offender Group Reconviction Scale*, Home Office Research Findings 104, London 1999.

¹⁷ L. Falshaw, C. Friendship, A. Bates, *Sexual Offenders: Measuring reconviction, reoffending and recidivism: RDS*, Home Office Findings, 1983, London 2003.

¹⁸ Zob. A.R. Beech, L.A. Craig, K.D. Browne, *Assessment and Treatment...*, *op. cit.*

¹⁹ British Psychological Society, *A review of the current scientific status and fields of application of Polygraphic Deception Detection: Final Report*, Leicester 2004, UK: BPS.

Brytyjskiego Towarzystwa Psychologicznego uznał, że w ich opinii badania poligraficzne nie spełniają standardów wymaganych do akceptacji w środowisku naukowym. W odpowiedzi na to sprawozdanie i inne otrzymane przez rząd zalecenia, podjęto decyzję o zaniechaniu w tym czasie wykorzystania badań poligraficznych do tego typu zadań.

Przegląd praktycznego wykorzystywania badań poligraficznych przestępców na tle seksualnym

Pod koniec lat dziewięćdziesiątych, po otrzymaniu pozytywnych wyników zastosowania badań poligraficznych w Stanach Zjednoczonych²⁰ praktycy wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, w dziedzinie przestępczości seksualnej w Wielkiej Brytanii, doszli do przekonania o ich skuteczności. Efektem tego były próbne badania poligraficzne, wprowadzane w ramach Krajowej Służby Kuratorskiej, z progresywnym wzrostem złożoności projektu oraz liczby uczestników²¹. W związku z wprowadzeniem wstępnych badań poligraficznych²², zastosowanie poligrafu zostało ponownie poddane analizie przez Brytyjskie Towarzystwo Psychologiczne²³, pomimo że uzyskane w efekcie ich przeprowadzenia wyniki nie odbiegały od tych przedstawionych w poprzednim raporcie.

W swoim sprawozdaniu Brytyjskie Towarzystwo Psychologiczne nadal utrzymywało, że nie było dostatecznych dowodów na potwierdzenie ogólnej skuteczności badań poligraficznych lub ich skuteczności w określonym obszarze wobec skazanych przestępców z motywów seksualnych (Post Conviction Sexual Offender Training – PCSOT). Jednak Brytyjskie Towarzystwo Psychologiczne nie zauważyło, że nie ma dowodów, które mogłyby sugerować, że przeprowadzenie badań poligraficznych może zachęcić przestępców seksualnych do ujawniania swoich myśli i zachowań dewiacyjnych w sposób, który mógłby pomóc osobom odpowie-

²⁰ A.C. Salter, *Sex Offender Assessment and Risk Management Issues*, National Organization for the Treatment of Abusers, (NOTA), „Annual Conference” 1997, Southampton, England; D.T. Wilcox, *Polygraph testing*, NOTA (National Organization for the Treatment of Abusers) News 1999, 30, s. 29–31.

²¹ D. Ramsey, M. Farmer, *Polygraphy with sexual offenders*, „Prison Service Journal” 2008, 178, s. 15–19.

²² D. Grubin, L. Madsen, S. Parsons, D. Sosnowski, B. Warberg, *A prospective study of the impact of polygraphy on high risk behaviours in adult sex offenders*, „Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment” 2004, 16, s. 209–222; D.T. Wilcox, D. Sosnowski, D. Middleton, *The use of the polygraph in the community supervision of sex offenders*, „Probation Journal” 1999, 46 (4), s. 234–240; D.T. Wilcox, D.E. Sosnowski, *Polygraph examination of British sexual offenders: A pilot study on sexual history disclosure testing*, „Journal of Sexual Aggression” 2005, 11 (1), s. 3–25.

²³ British Psychological Society, *op. cit.*

działnym za ich nadzór i leczenie. Brytyjskie Towarzystwo Psychologiczne uznało, że badania poligraficzne mogą być pomocne w rozwoju bardziej efektywnych metod samokontroli u przestępców seksualnych. Chociaż raport ten stwierdza, że efektywność badań poligraficznych wobec przestępców seksualnych nie została naukowo potwierdzona, należy zauważyć, że wnioski te nie służą powstrzymaniu rządu Wielkiej Brytanii od zbadania przydatności ich stosowania w przyszłości.

Rzeczywiście w połowie 2000 roku rząd Wielkiej Brytanii zgodził się, aby ocenić przydatność ekspertyz poligraficznych w pracy z osobami skazanymi za przestępstwa na tle seksualnym, poprzez wsparcie szkoleń brytyjskich specjalistów w tej konkretnej dziedzinie PCSOT. Ramsey i Farmer zauważyli, że „od 2005 roku, rząd brytyjski wprowadził obowiązkowe stosowanie badań poligraficznych w ramach nadzoru nad osobami skazanymi za popełnienie przestępstw na tle seksualnym”²⁴. Co więcej autorzy zwrócili uwagę, że „było to kontynuowane w 2007 roku w rządowym raporcie o ochronie dzieci przed przestępcami seksualnymi”, a związane z tym akcje, dotyczące obowiązkowych badań poligraficznych, „jako narzędzie w ramach nadzoru przestępców seksualnych dzieci, zawarto także w przepisach Offender Management Act 2007, ustawa ta wprowadziła obowiązek badań poligraficznych wobec osób skazanych za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej”.

Pierwsze badania, przeprowadzone w oparciu o dotychczasowe próby, którym poddani zostali skazani mężczyźni – przestępcy seksualni, dostarczyły jedynie informacji jakościowych, które następnie zostały udostępnione terapeutom i inspektorom nadzoru kuratorskiego. Badania te przeprowadzone zostały we wrześniu 1999 roku, w których na ochotnika jednorazowemu badaniu poligraficznemu poddało się pięciu mężczyzn posiadających wyroki w zawieszeniu za przestępstwa popełnione na tle seksualnym²⁵. „Wyniki sugerują, że kuratorzy byli w stanie uzyskać bardziej szczegółowe informacje na temat wskaźnika przestępstw, dodatkowych informacji w zakresie przestępstw seksualnych dokonanych w przeszłości, a także większej liczby informacji na temat krótkoterminowego ryzyka i nieprzestrzegania warunków kuratorskich”²⁶.

Dalsze poligraficzne badania ilościowe (n=14) były wspierane przez służby kuratorskie hrabstwa West Midlands i zostały przeprowadzone wiosną 2000 roku²⁷. Dostarczyły one statystycznie znaczących wskazań co do szeroko

²⁴ D. Ramsey, M. Farmer, *op. cit.*, s. 15.

²⁵ D. Middleton, D.T. Wilcox, D. Sosnowski, *Truth, Lies and The Polygraph*, Presentation to the National Annual Conference of the National Organization for the Treatment of Abusers (NOTA), York 1999.

²⁶ D.T. Wilcox, D. Sosnowski, D. Middleton, *The use of the polygraph...*, *op. cit.*, s. 234.

²⁷ D.T. Wilcox, D. Sosnowski, *Polygraph examination...*, *op. cit.*; D.T. Wilcox, *Polygraph Examination of British Sexual Offenders: A Pilot Study on Sexual History Disclosure Testing*. Unpublished, Doctoral Dissertation, University of Surrey, 2002, s. 148–248.

pojętych upodobań oraz zachowań parafilnych występujących u badanych mężczyzn, jak również informacji co do początkowego okresu oraz większego rozpowszechniania zachowań związanych z popełnionym przestępstwem niż te, które w przypadku każdego z mężczyzn znane były z nadzorów kuratorskich przed tymi badaniami. Zanim skazani poddali się badaniom, przeciętny wiek wystąpienia zaburzeń seksualnych o charakterze przestępczym wynosił, według oficjalnych źródeł, 28 lat. Podczas opracowywania wyników z badań poligraficznych, dotyczących historii życia seksualnego przestępców, okazało się, że wiek ten uległ zmniejszeniu do 13,5 roku życia. Wyłączając wyznania dotyczące przestępstw dokonywanych bez konieczności bezpośredniego kontaktu z ofiarą, takich jak podglądanie ludzi podczas zachowań seksualnych (voyeryzm) i publicznej masturbacji, stwierdzony w badaniach poligraficznych wiek wystąpienia pierwszych zachowań parafilnych wyniósł 16 lat. Liczba odnotowanych zachowań parafilnych po odbyciu jednego badania poligraficznego również wzrosła od wartości 2–4 do 6, przypadających przeciętnie na jednego przestępcę. Co więcej, podczas wykonywania badań poligraficznych ujawniono również dowody zbiegu różnych typów poważnych przestępstw oraz zwiększoną liczbę ofiar i incydentów przestępczych.

W przypadku przestępstw popełnianych bez bezpośredniego kontaktu z ofiarą wskaźnik wzrostu wynosił 4,7. Natomiast w przypadku tych, gdzie kontakt miał miejsce – 3,5. Przed badaniem poligraficznym średnia liczba ofiar przestępstw seksualnych, znanych kuratorom w przypadku tych skazanych, wynosiła 48,1. Z kolei średnia liczba epizodów przestępczych – 92. Po jednorazowym badaniu poligraficznym liczby te wzrosły odpowiednio do 185,6 i 418. Znalazło to odzwierciedlenie we wzroście wskaźnika na poziomie odpowiednio 3,9 i 4,5²⁸. Warto zauważyć, że w momencie badania, uczestnicy już wcześniej zaangażowani byli w liczącą średnio 141 godzin grupową terapię dla przestępców seksualnych pod nadzorem, przez co panowało ogólne przekonanie, że ich historia przestępstw została tego czasu dobrze poznana.

²⁸ D.T. Wilcox, D. Sosnowski, D. Middleton, D. Grubin, *British applications of the polygraph to sex offender work: An update*, *NOTA News* 2002, 41, s. 12–14.

Większa liczba kompleksowych badań poligraficznych

Brytyjskie Towarzystwo Psychologiczne uznało, że ekspertyza poligraficzna może pomagać przestępcom w rozwoju bardziej efektywnych metod samokontroli. Home Office (brytyjski odpowiednik polskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych) zlecił dwa badania pilotażowe dotyczące wykorzystania badań poligraficznych, które zaczęły się w roku 2002 i skończyły pod koniec 2005 roku. Badania te zapoczątkowały dalsze analizy przydatności ekspertyz poligraficznych PCSOT stosowanych wobec osób skazanych za przestępstwa popełnione na tle seksualnym²⁹.

Grubin i współnicy za pomocą poligrafu przebadali 32 przestępców seksualnych uczestniczących w programach ograniczenia wolności niezwiązanych z przebywaniem w placówkach zamkniętych. Z badań tych wynikało, że 97% spośród osób wchodzących w skład próby badawczej (n=31) ujawniło przy pierwszym badaniu ogólną liczbę 76 zachowań o wysokim stopniu ryzyka, które nie były uprzednio znane kuratorom. Większość ujawnień miało miejsce na wstępnym etapie badania, albo w czasie wywiadu prowadzonego przed samym badaniem. Warto zauważyć, że 78% (n=25) tych mężczyzn „nie zdało” badania poligraficznego (tzn. wykryto wprowadzenie w błąd, oszustwo), a 80% z tej grupy (n=20) poczyniło wyznania odnoszące się do zachowań o wysokim stopniu ryzyka. Wśród wykrytych przypadków odnotowano między innymi takie, w których mężczyzna miał nienadzorowany kontakt z dzieckiem będącym ofiarą przestępstwa; inny mężczyzna oskarżony był o kilkukrotny „frottage” (seks bez penetracji) w stosunku do młodych dziewcząt, a jeszcze inny o odwiedzanie publicznych toalet w celu poszukiwania potencjalnych dziecięcych ofiar. W dalszym toku badań 21 z 32 uczestników zostało poddanych ponownemu badaniu poligraficznemu. Jego wynik wykazał, że 71 % mężczyzn (n=15) ujawniło kolejne zachowania wysokiego ryzyka w liczbie 34 przypadków, choć 60% z nich (n=9) uprzedziło o tym fakcie nadzorującego ich funkcjonariusza przed rozpoczęciem powtórnego badania. Sugerowali oni, że sam poligraf skłaniał do większej otwartości w czasie realizacji nadzoru/terapii w sprawach, w których występował element ryzyka. Co więcej, o wiele mniej uczestników (29%, n=6) „nie zdało” drugiego badania poligraficznego (tzn. nie stwierdzono wprowadzania w błąd). Wyniki te potwierdziły wcześniejsze zapewnienia Grubina, że „badanie poligraficzne może

²⁹ D. Grubin, L. Madsen, S. Parsons, *A preliminary study of the contribution of periodic polygraph testing to the treatment and supervision of sex offenders*, „Journal of Forensic Psychiatry and Psychology” 2004, 15 (4), s. 682–695; D.T. Wilcox, M.L. Donathy, *The utility of the polygraph with sex offenders in England*, „Conférence Permanente Européenne de la Probation”, July 2008.

w znaczący sposób przyczynić się do sukcesów programów terapeutycznych pomagając przestępcom unikać typów zachowań, które zwiększają ryzyko popełnienia przez nich kolejnego przestępstwa: zachęca to przestępców do ujawnienia informacji, które są istotne dla instytucji terapeutycznych i nadzoru³⁰. Grubin dowiódł, że w kontekście badań poligraficznych osób skazanych za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej, poligraf może być lepiej postrzegany jako „urządzenie ułatwiające ujawnienie prawdy” w przeciwieństwie do jego potocznej nazwy „wykrywacz kłamstw”³¹ oraz że obawy co do rzetelności i trafności stosowania badań poligraficznych były mniej istotne w tym kontekście niż wtedy, gdy stosowany był w innych przypadkach.

W dalszych, bardziej zaawansowanych badaniach³², 347 skazanych za przestępstwa na tle seksualnym, którzy ukończyli programy penitencjarne w wybranych okręgach kuratorskich Anglii, dobrowolnie poddało się badaniom poligraficznym. Uzyskane wyniki porównano z próbą obejmującą przestępców podlegających nadzorowi w obszarach kuratorskich niewłączonych do badań, których nie poproszono o uczestnictwo w badaniach lub którzy poddali się takiemu badaniu wcześniej. Przy pierwszym badaniu poligraficznym zgłoszono 70% wykrytych nowych ryzykownych zachowań. Dla porównania – w przypadku próby osób niepoddanych badaniom poligraficznym uzyskano jedynie 14% takich zgłoszeń. Jeżeli chodzi o naturę wyznań dokonanych przez członków grupy poddanej badaniu, 27% zostało zaklasyfikowanych jako umiarkowane (wstępne zabiegi zmierzające do popełnienia przestępstwa – takie jak chodzenie w miejsca, gdzie znajdują się potencjalne ofiary), a 10% określono mianem poważnych (naruszenia norm zachowania lub rzeczywiste przestępstwo). Spośród 180 funkcjonariuszy nadzorujących całe badanie, 93% z nich oceniło PCSOT jako „przydatne w pewnym stopniu” lub nawet „bardzo pomocne” w pracy nad grupą. Grubin stwierdził, że „badania poligraficzne mają związek z widocznym wzrostem ilości i poprawą jakości nowych informacji przekazywanych przez przestępców. Czternaście razy większe szanse, że poddany badaniu przestępca wyjawiał istotne informacje sprawy związane były z terapią lub nadzorem w odróżnieniu od grupy niepoddanej opisywanemu badaniu”³³.

³⁰ D. Grubin, *The potential use of polygraphy in forensic psychiatry*, „Criminal Behaviour and Mental Health” 2002, 12, s. 48.

³¹ *Ibidem*, s. 51.

³² D. Grubin, *Polygraph Pilot Study: Final Report*, UK: Home Office, London 2006; *idem*, *A Trial of Voluntary Polygraph...*, *op. cit.*

³³ D. Grubin, *A Trial of Voluntary Polygraph...*, *op. cit.*, s. 274.

Zmiany w legislacji oraz dalsza debata naukowa

Uchwalona ustawa – Offender Management Act (s. 28–30) wprowadziła badania poligraficzne osób skazanych za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej, w celu pozyskania informacji przydatnych w zarządzaniu ryzykiem w czasie okresu probacyjnego (gdy skazany otrzymuje karę co najmniej 12 miesięcy ograniczenia wolności za określony rodzaj przestępstwa na tle seksualnym). Ustawa została przygotowana tak, by badania pilotażowe były najpierw obowiązkowe w wybranych obszarach kuratorskich.

Niektórzy badacze sugerowali, że osoby, które dobrowolnie zgłosiły się na badanie poligraficzne, mogą być w sposób naturalny bardziej predysponowane do czynienia wyznań³⁴. Grubin wygłosił jednak opinię, że „ci przestępcy, którzy są zmotywowani, by nie popełnić danego czynu ponownie, uznali badanie poligraficzne za korzystne dla nich w odróżnieniu od tych, którzy takiej motywacji nie posiadali i badania unikali”³⁵. Wprowadzenie obowiązkowych badań poligraficznych dało możliwość porównania wyników między dobrowolnymi i obowiązkowymi uczestnikami tych badań, jak i odkrywania różnych perspektyw teoretycznych³⁶. Kluczowym punktem najnowszych badań pilotażowych było wykazanie, czy obowiązkowe badania poligraficzne są w stanie zapewnić kuratorom wzrost liczby ujawnionych informacji, a co najważniejsze, czy przestępcy seksualni, którzy podlegają obowiązkowi PCSOT, ujawnią więcej informacji na temat ich zachowań, postaw i myślenia, niż ci, którzy nie są przedmiotem regularnych badań poligraficznych³⁷. Badania pilotażowe zostały również przeznaczone do tego jak wykorzystać PCOST, do dalszej analizy zarządzania ryzykiem. Wstępny raport z badań dla Ministerstwa Sprawiedliwości (Ministry of Justice) zaleca, że w ramach pilotażu „wpływ ujawnionych informacji wywoływanych przez badania poligraficzne powinien być mierzony w kategoriach wpływu na zarządzanie ryzykiem. Powinien on obejmować rejestrowanie wszystkich czynności podejmowanych przez kuratorów przestępców w odpowiedzi na ujawnione przez tych sprawców informacje, a nie tylko zmiany w ocenie poziomu ryzyka”³⁸. Badania pilotażowe rozpoczęły się w kwietniu 2009 roku i były planowane do urucho-

³⁴ Np.: E.H. Meijer, B. Verschuere, H.L.G.J. Merckelbach, G. Crombez, *op. cit.*

³⁵ D. Grubin, *The potential use of polygraphy...*, *op. cit.*, s. 51.

³⁶ E.H. Meijer, B. Verschuere, H.L.G.J. Merckelbach, G. Crombez, *op. cit.*

³⁷ West Midlands MAPPA (2009–2010). Multi Agency Public Protection Arrangements: Annual Report, http://www.swmprobation.gov.uk/wpcontent/uploads/2010/11/WMids_Mappa_09-10_lr.pdf [dostęp: 03.01.2012].

³⁸ J. Wood, H. Kemshall, S. Westwood, A. Fenton, C. Louge, *Investigating disclosures made by sexual offenders: preliminary study for the evaluation of mandatory polygraph testing*, Research Summary 6/10, Ministry of Justice, London 2010.

mienia na przestrzeni trzech lat. Autorzy zauważają, że dalsze próby, w dniu 1 lipca 2011 roku, zostały zrealizowane podobno dlatego, że warunek w postaci wymaganej liczby przebadanych przestępców został spełniony dziewięć miesięcy wcześniej niż przewidywano.

Wnioski

Wyniki z ostatnich prób badań poligraficznych nie zostały jeszcze opublikowane, choć rząd Wielkiej Brytanii wyraźnie wykazuje silne zainteresowanie w odkrywaniu najlepszych praktyk w leczeniu przestępców seksualnych, ocen ryzyka i nadzorcze, o czym świadczą poglądy wybitnych kuratorów i naukowców z Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Krajowej Instytucji Publicznej Służby Kuratorskiej³⁹. Jednak w prasie popularnej odnotowano podniesione zarzuty, że plan zastosowania badań poligraficznych został porzucony wcześniej, z uzasadnieniem, że wcześniejsze rozwiązanie obecnego trzyletniego procesu nastąpiło z powodu ograniczeń budżetowych rządu⁴⁰. Niemniej jednak, w tym samym artykule, rzecznik prasowy Ministerstwa Sprawiedliwości poinformował, że „jesteśmy obecnie w trakcie oceny wyników (badań), które będą w stanie rozważyć nasze możliwości”. Podczas gdy w Ameryce wiele stanów posiada obowiązkową rezerwę finansową na badania poligraficzne skazanych przestępców seksualnych, według dostępnych informacji przepisy wprowadzone przez rząd Wielkiej Brytanii (Ustawa Offender Management 2007) reprezentują tylko uregulowania krajowe wspierające przyjęcie PCSOT. Ponadto, chociaż nikt oficjalnie nie uznał wyników badania pilotażowego w publicznym oświadczeniu, nieformalne opinie na jego temat, które zostały zdobyte nadal są pozytywne i wspierają możliwość zastosowania badań poligraficznych w ramach dalszego obszaru pracy nad przestępcami z motywów seksualnych w Wielkiej Brytanii.

Co ciekawe, gazeta „The Times”, z dnia 31 grudnia 2011 roku, zamieściła artykuł zatytułowany *Suspects to face police lie detector for first time* („Podejrzani po raz pierwszy twarzą w twarz z policją i wykrywaczem kłamstw”)⁴¹. Informacja ta odzwierciedla, że policja zaczęła wykorzystywać badania poligraficzne w sprawach podejrzanych o popełnienie przestępstw z motywów seksualnych jednocześnie dopisując, że badania poligraficzne zostały zastosowane w ostatnich 25 śledztwach”, „aby przyspieszyć proces oceny ryzyka”. Badania poligraficzne zostały przeprowadzone po raz pierwszy w stosunku do podej-

³⁹ *Ibidem*; D. Ramsey, M. Farmer, *op. cit.*

⁴⁰ T. Dunn, *Lie detector tests for paedos axed*, „The Sun”, <http://www.thesun.co.uk> [dostęp: 30.08.2011].

⁴¹ F. Hamilton, *Suspects of face police lie detector for first time*, „The Times”, <http://www.the-times.co.uk> [dostęp: 31.12.2011].

rzanych przestępców, którzy sami z własnej woli zgłosili się do współpracy z policją, choć żaden z dowodów podczas przeprowadzonych badań nie został dopuszczony w sądzie. Szef Oddziału Ochrony Dzieci Policji z Hertfordshire powiedział, że badania poligraficzne powinny być traktowane jako dodatkowe narzędzie, które znacznie skraca czas dochodzenia, a także często dostarcza uzupełniających informacji, dotyczących nieznanych dotąd przestępstw. Badania pilotażowe, koncentrowały się na wykorzystaniu badań poligraficznych w celu podejmowania decyzji co do tego, czy podejrzanym powinny zostać postawione zarzuty, a ponadto dostarczyły przydatnych informacji na temat zarządzania ryzykiem w czasie okresu probacyjnego (gdzie skazany otrzymuje karę co najmniej 12 miesięcy ograniczenia wolności za określony rodzaj przestępstwa na tle seksualnym), w przyszłości przewiduje się dalszy dwunastomiesięczny proces, rozpoczynający się w kwietniu 2012 roku.

Abstract

The Use of the Polygraph with Sex Offenders in the UK

This is a translation of the article „The Use of the Polygraph with Sex Offenders in the UK” by Daniel T. Wilcox and Rosie Gray, appeared in a European Polygraph volume number 1 in the 2012. This article is about of how the polygraph can be used to work with sexual offenders in the United Kingdom Publication it’s important for the development of Polish penal policy, the possible solutions of new regulations in Polish legislation, and as a result of the use of research possibilities of Post Conviction Clinical Polygraph Examination Testing (Lie Detector Testing) offers significant opportunities for monitoring sex offenders.

Key words: Polygraph, sex offender assessment, UK sex offender legislation

Streszczenie

Wykorzystanie badań poligraficznych wobec przestępców seksualnych w Wielkiej Brytanii

Jest to przekład artykułu „The Use of the Polygraph with Sex Offenders in the UK” autorstwa Daniela T. Wilcoxa i Rosie Gray’a, który ukazał się w „European Polygraph” numer 1 w 2012 roku. Artykuł dotyczy problematyki badań poligraficznych stosowanych wobec przestępców seksualnych w Wielkiej Brytanii. Publikacja ta jest ważna dla rozwoju polskiej polityki karnej, możliwych rozwiązań nowych regulacji w polskim prawodawstwie, a na skutek wykorzystania możliwości badawczych ekspertyz poligraficznych PCSOT, stosowanych wobec skazanych za przestępstwa popełnione na tle seksualnym, oferuje znaczne szanse monitorowania przestępców seksualnych.

Słowa kluczowe: poligraf, przestępcy seksualni, regulacje prawne dotyczące przestępców seksualnych w Wielkiej Brytanii